

Sedmero blahoslavenství v Apokalypse – cesta ke Zmrtvýchvstání

Rudolf Frieling

Blahoslavenství, jež se v sedmičetné řadě táhnou za sebou knihou Janova Zjevení neboli Apokalypsou, se netěší takové známosti jako blahoslavenství vyslovená v horském kázání, nejsou však nijak méně významná. Právě na pozadí apokalyptické katastrofy září o to jasněji. Podle Augustinových slov se dějiny křesťanství odehrávají jakožto série pronásledování nepřátelskými mocnostmi prokládaná Boží útěchou. A právě jako „Boží útěchu“ můžeme pojímat tato blahoslavenství, a pak nám zazáří jako hvězdy.

I. Blahoslavený, kdož čte, i ti, kteříž slyší slova proroctví tohoto a ostříhají toho, což napsáno jest v něm; nebo čas blízko jest. (Zj 1,3)

Toto blahoslavenství se nachází na samém počátku knihy Zjevení a řecký výraz pro „čtení“ vlastně znamená „rozpomínat se“. - To, co stojí v knize, je tedy odrazem původního živého zážitku, jen je nyní svěřeno „mrtvým“ literám, je do nich zakleto, „zapsáno“. Ovšem, kdo čte, a čte s porozuměním, jako by opět budil k životu ducha těchto liter. „Vynáší ven“, co je v nich „zapsáno“.

Ak tomu, jenž svým poznáním budí ducha, patří i duše plná citového souznění, jež se takto vydává duchu, aby mu již na věky příslušela. A také dlouhodobý akt vůle zvaný „přechovávat“ nebo „ostříhat“. To, co jím svatý text míní, je ona starostlivá péče, jakou koná třeba zahradník, jež spočívá v neustálém znovu a znovu. Opakování a pravidelnost jsou nepostradatelnou součástí jakéhokoli vyššího života.

Poznání čerpané četbou, oddané naslouchání v duši, důsledné jednání stále se posilující vůle - Apokalypsa před nás na samém svém úvodu staví to, co se má stát základem vývoje, jenž má vyústit v účast na zmrtvýchvstalém světě, na „nebeském Jeruzalémě“. „Slova proroctví“ jsou pak všechny poukazy a odkazy, jež vyplývají z pravého zjevení Kristova: Neboť na rozdíl od předkřesťanské moudrosti je veškeré poznání v křesťanství zaměřeno k budoucnosti, je ve skutečnosti apokalyptickým proroctvím.

„Neboť čas je blízko.“ Tady nemáme čas přemílající se bez vzrušení v přesýpání hodin - žádný chronos, leč kairos, významem nabitý rozhodující přítomný okamžik. V Kristu se nám nebeská říše velice přiblížila. Až duše procitne, uvědomí si tuto blízkost a pojme to, co ve své plnosti přináší, tehdy, právě tehdy udeří její rozhodující hodina. A k tomuto okamžiku se blíží každý, kdo se vydá na cestu, o níž mluví první blahoslavenství.

Čtenář Apokalypsy musí velice dlouho čekat, než se objeví druhé blahoslavenství. Obsah blahoslavenství prvního tedy v sobě musí podržet dlouho. Následuje líčení katastrofických událostí, svou říši buduje Antikrist až do okamžiku, kdy se ve 14. kapitole zjeví opět Kristus. A jakoby ozářeno světlem tohoto jeho zjevení zaznívá těsně před ním blahoslavenství druhé.

II. Od této chvíle jsou blahoslaveni mrtví, kteří umírají v Pánu. Ano, praví Duch, ať odpočinou od svých prací, neboť jejich skutky jdou s nimi. (14,13)

Blaženi jsou mrtví - jaký kontrast vůči starořeckému chápání, jež chápalo pobyt mrtvých v Hádu jako šedivou stínovou existenci. Blaženi jsou mrtví — není to ale ani rezignovaný pesimismus materialistického věku, závidící mrtvým, že mají již vše „šťastně za sebou“ a konečně vešli do velikého Nic. Apokalypsa zde svým velebením mrtvých vědomě říká cosi nového, něco, co nabývá skutečnosti teprve prostřednictvím Kristovým; proto také dodává „od nyní“. A její blahoslavenství neplatí také bez rozdílu všem jen proto, že by byli mrtví: blahoslavení jsou ti, kdo „umírají v Pánu“ a oním „pokojem“, který je jim přán, jistě není žádný hřbitovní mír, ale jejich probuzení a vydechnutí v duchu.

Co člověk s námahou vykonal během své trýzní sužované pozemské existence, pro co jako údajný smrtelník v pomíjivém světě strávil svou smrtelnou sílu, nyní odhaluje svůj věčný význam. „Jejich skutky jdou s nimi.“ Tyto následky činů, jež v nadsmyslovém světě dále existují, účinně působí, znamenají pro mrtvé přísný soud. Kdo však umírá „v Kristu“, nemusí se jich bát. - Jan zří kohosi přicházet v bílém oblaku se srpem v ruce. Tak i smrt slouží Kristu jako Pánu nad osudem.

„Umírání v Kristu“ se neomezuje na vlastní okamžik smrti. Má-li se v tom okamžiku projevit, musí započít již jako mystický proces v duši spojené s Kristem, jenž znamená trvalé obětování nižšího já. Pavel říká na jednom místě „Každý den umírám“. A je to právě v kapitole, kterou celou věnuje zmrtvýchvstání (1 Kor 15). Poznávání, naslouchání a trpělivá práce z prvního blahoslavenství se musí prohloubit v „umírání v Kristu“, pak vede k mystériu onoho navracejícího se v bělostném oblaku.

III. „Hle, přicházdím jako zloděj! Blaze tomu, kdo bdí a střeží svůj šat, aby nechodil nahý a nebylo vidět jeho nahotu!“ (16, 15)

Kristův nový příchod, jenž jakožto duchovní proces o sobě dává stále zřetelněji vědět, staví člověka před mnohá vážná rozhodnutí. Nenechává ho takovým, jakým byl prve. „Zaspí-li“ tuto událost, vnitřně se tím ochudí - tak můžeme číst ono nezvyklé, až drasticky lapidární přirovnání, že Kristus přichází „jako zloděj“. Proto je blahoslavenství určeno všem bdělým.

Za dávných dob přicházel Pán ke svým ve spánku. Člověk však již vyspěl a opustil prostor svého dětství, začal být bděle přítomen - prozatím ve sféře pozemského světa. Toto procitnutí ho zavedlo do chladného a pustého světa. Pokud však zůstane jeho bdělá přítomnost omezena na hmotný pozemský svět, vznikne v něm časem nálada typu „ach nešťastné bdění“. Bdělou existenci nese těžce, shání narkotika a opiáty, jen aby unikl z této bezútěšné přítomnosti. Správně pochopené křesťanství však není žádné „opium“. Vede nás k tomu, abychom sílu svého bdění přenesli ze sféry hmotného světa ještě dále do světa ducha. Kdo se bojí plného dospění, probuzení a vystřízlivění, aby neztratil svou „dětskou víru“, neuvědomuje si, že veškeré to bdělé vědění, jež by případně mohlo být křesťanství nebezpečné, je bdělým a vědomým jen napolovic. Smyslem křesťanství je právě proniknout k plnému procitnutí a plnému vědomí, jímž obsáhne i nadsmyslový svět. Proto tedy „Blaze tomu, kdo bdí“.

Ten si také „střeží svůj šat“. - Všichni známe sny, v nichž se člověk ocitá nepatřičně oblečen. Mohou odrážet cosi poměrně hlubokého. Lidská bytost má své jádro a různé slupky. Kromě viditelného těla na sobě nosíme ještě další jemnější neviditelné schrány, jež se mohou zpodobovat jako odění, přesně po způsobu kněžských rouch. A není-li člověk bdělý, „neupamatuje-li se“ bdělou silou svého já - svého jádra, může se charakter jeho schrán jeho vlastnímu jádru odcizit a mohou se v nich zahnídit nežádoucí bytosti. Například kdo provádí nezúčastněně a

automaticky něco, k čemu by měl jako člověk cítit vnitřní vztah a účastnit se toho celým svým lidstvím, nechává vlastně místo sebe jednat tyto své schrány a slupky, jež pak mohou vystupovat samostatně. Podobně je tomu, když někým zmítají „neovladatelná“ duševní hnutí a afekty. Bdíci má celé své lidské bytí se všemi jeho články proniknout silou svého vnitřního jádra. Pak „schraňuje své šaty všechny pohromadě“.

„Stud z nahoty“ se projevuje tehdy, když se člověk ukazuje bez jakýchkoli produchovnělých a oduševnělých schrán své bytosti, bez onoho „pláště křesťanské lásky k bližnímu“, beze své aury, jen jako obyčejné hmotné těleso, kdy hrubě řečeno - považuje sebe i jiné jen za tolik a tolik liber živé váhy. To je nejhlubším ponížením člověka. Kdo však si uchová svůj oděv, dojde díky nemu i „roucha svatebního“.

IV. „Blaze těm, kdo jsou pozváni na svatbu Beránkovu.“ (19,9)

Pozváni, zavoláni svým jménem! Centra lidské bytosti, jeho individui toho, čím je člověk jedinečný, nezaměnitelný a nenahraditelný, se dotýkáme, zavoláme-li na někoho jménem. Naše pozemské jméno zde zastupuje naše skryté večné jméno, jímž nás Bůh povolal v bytí. A jestliže člověk zaslechne, jak na něj Bůh volá tímto jeho večným jménem, je mu jasné, že je povolán na hostinu Beránkovu. V obraze Beránka se Janovi zjevuje Kristus, dokonatel veliké oběti. Z Kristovy oběti vykvétá ona ohromná svatba, již se v zářivé proměně snoubí nebe se zemí. Probuzený křesťan má být účasten tohoto svatého dění, jež se mu ukazuje v podobě svaté hostiny. „Slyšíte tu výzvu? - Děkujte tedy Bohu, že jste povoláni ji slyšet!“

Ke konci knihy Zjevení následují blahoslavenství opět v těsnějším sledu po sobě. Pozvání na svatbu se stupňuje v pravou „vyvolenost“.

V. „Blahoslavený a svatý, kdo má podíl na prvním vzkříšení! Nad těmi druhá smrt nemá moci, nýbrž Bůh a Kristus je učiní svými kněžími a budou s ním kralovat po tisíc let.“ (20,6)

Blahoslavenství se zde rozšiřuje o výraz „svatý“. Účastníci svaté hostiny svatební vrůstají do sféry svatosti.

Předpokladem podílu na onom „prvním zmrtvýchvstání“ je „umřít v Pánu. A co to je, to „první zmrtvýchvstání“? - V Apokalypse autor rozlišuje i mezi první a druhou smrtí. Smrt a zmrtvýchvstání se tedy zřejmě nedají zachytit jedním jediným pojmem — jsou to procesy zahrnující stupňovitý vývoj: První smrtí se zcela zjevně rozumí smrt pozemského těla. Druhou smrtí pak prochází u něhož po smrti vyjde najevo, že se jeho duše způsobem, jakým strávila život zemi, odcizila své duchovní vlasti.

A naopak: „První zmrtvýchvstání“ se týká duše „v Pánu umírajících“, proto se jí druhá, duševní smrt netýká. V rouchu svatebním stvořeném z vyšších přírodních schrán a proniknuta Kristem vede nyní vědomý život i po smrti jako služebnice a kněžka Kristova. „Královský“ je její život proto, že nemusela ve smrti odložit korunu vědomé duchovní vůle a dokáže převést dílo osobnosti probuzeného vyššího já do své posmrtné existence, první zmrtvýchvstání probíhá tedy již na úrovni duševních a jemnohmotných sil. Nevztahuje se ještě na pozemské tělo takovou měrou, že by ho dokázala vytrhnout jeho smrtelnému osudu a produchovnělé přičlenit k vyšším světům. To je ono „druhé zmrtvýchvstání“, jež skončuje i s „první smrtí“, jako první zmrtvýchvstání — vnitřní probuzení — ulomilo hrot druhé smrti, smrti duše. První zmrtvýchvstání zůstává ve sféře Bílé soboty, kdy tělo ještě leží v hrobě, ale Kristus již coby zářivý Duch přináší zemřelým velikonoční světlo. Pokud církev hovoří o

„svatých“, jsou tím mnohem spíše než nějakí kalendářoví panáčci míněny v podstatě všechny Kristem proniknuté duše, které mocí prvního zmrtvýchvstání vládnu coby Kristovi kněží v neviditelném světě.

A za oněch „tisíc let“ tohoto jejich společného působení s Kristem nakonec dozraje čas i k „druhému zmrtvýchvstání“, které se nyní otevře i pozemské tělesnosti, a tak jako posledního nepřitele přemůže i samu smrt. Něco takového se v Apokalypse popisuje obrazem Nebeského Jeruzaléma. Poslední blahoslavenství nám přicházejí naproti v tomto mohutném závěrečném apokalyptickém obraze.

VI. „Hle, přijdu brzy. Blahoslavený, kdo zachová a ostříhá slova proroctví této knihy.“ (22,7)

Po překonání obtížných počátků nabírá proud vykupujícího dění spád. Kristův příchod se stává čím dále aktuálnější. Podobně jako u prvního blahoslavenství je tu řeč o zachovávání (ostříhání), čili o čemsi jako zahradnickém pěstování křesťanské moudrosti a výhledu navěci budoucí. Tento poukaz k samému počátku nyní, krátce před koncem, nám ještě jednou připomíná, že onen začátek nebyl postupně dalšími stupni překonána odstraněn, ale že právě on již v sobě v principu obsahoval vše to, co správně zachováno nakonec vede k dokonalosti. Potřeba vytrvalosti vůle a dlouhodobé péče zde vystupuje velmi zřetelně. Neustálé ožívování křesťanského smyslu pro budoucnost dospívá nyní ke svému cíli.

A jen o několik veršů dále za tímto prostým a zdánlivě jen málo přínosným blahoslavenstvím najdeme blahoslavenství sedmé a poslední, jež v sobě skrývá velikonoční mystérium Zmrtvýchvstání.

VII. „B!aze těm, kdo si vyprali roucha, a tak mají přístup ke stromu a vejdou do bran města.“ (22,14)

Již jsme slyšeli o „střežení svých šatů“, nyní se mluví o jejich vyprání. V životě prvního zmrtvýchvstání probíhá neustálé očišťování lidské bytosti od poskvrn hříchu a pádu. Ve svém vidění „zástupu svatých“ označuje Jan zemřelé křesťany jako odené bílým šatem" - „vyprali svá roucha a vybělili je v krvi Beránkově" (7,14). Prapůvodní čistoty nemůže člověk dosáhnout jinak, než skrze sílu veliké oběti lásky vycházející z Golgoty, skrze „krev Beránkovu". Musí se však této milosti chopit svými činy, musí „vyprat a vybělit svá roucha" v této obětní krvi. To, že člověk k tomu smí přispívat, je fakticky další milost. Právě aktivní přijetí impulsu vycházejícího z Golgoty a jeho vštípení do jemnohmotných obalů lidské bytosti umožní ono „druhé zmrtvýchvstání, jež lidskou bytost vyrve s konečnou platností z moci smrti. Vykoupení obdrží „plný přístup ke stromu života". Pád do hříchu bude překonán i se svými následky. Tehdy bylo třeba člověku zabránit v přístupu ke stromu života, „... aby nevztáhl svou ruku navěky". Měl být uchráněn toho, žít navěky jako padlá a Bohu odcizená bytost. Učinit hříšného člověka smrtelným bylo veliké dobrodiní Prozřetelnosti. Teprve skrze Krista má člověk pozvolna uzrát k tomu, aby jeho obnovené a zdokonalené lidství i s články jeho bytosti nabylo věčnosti. Jestliže šlo o to, „aby nepojedl", nyní se říká: „aby měl přístup ke stromu života". Člověk teď může vědomě uchopit ony tajemné božské životní síly, jež už nepřipouštějí smrtelnost a smrt. S obrazem rajské zahrady se zde snoubí obraz „města" a lidé proniknutí křesťanstvím budou jeho právoplatnými obyvateli. První blahoslavenství má v sobě (ve slově „číst" - ana-ginóskó) motiv poznání, poslední pak motiv života.

Nakonec si můžeme ve zpětném pohledu na onu sedmici blahoslavenství všimnout, jak se v nich střídá jednota a mnohost: „ten, jenž čte“ - „ti, kdož slyší“ - „mrtví“ - „ten, jenž bdí“ - „povolání“ - „ten, jenž má účast na prvním vzkříšení“ - „kněží a králové“ - „ten, jenž ostříhá slova“ - „ti, kdo si vyprali šaty“. Je to jako rytmický nádech a výdech, souhra individuálního, jež se periodicky rozšiřuje ve vyšší společenství, povstávající díky individualitě; rytmická pulzace mezi „já“ a „my“, jež počíná jednotlivcem - tím, jenž usiluje o poznání svaté knihy. Končí pak ohromným „my“ budoucího lidstva, jež bude mít přístup ke stromu života a vejde v město.

Z němčiny přeložil Václav Ondráček